

Regeringens proposition

1977/78: 174

om finansiellt stöd till Svenska Varv AB, m. m.;

beslutad den 16 mars 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÅSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Svenska Varv AB får ett finansiellt stöd om 2 000 milj. kr. och att Kockums AB beviljas ett lån om 340 milj. kr. Vidare föreslås att fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigas att t. o. m. den 30 juni 1980 — utöver tidigare bemyndiganden — ikläda staten garantier till fartygsbeställare till ett sammanlagt belopp av 600 milj. kr. avseende upplåning i anslutning till beställning av fartyg hos svenska varv. För samma ändamål föreslås att avskrivningslån om 175 milj. kr. anvisas. Slutligen föreslås att 250 milj. kr. anvisas för alternativ verksamhet vid de svenska storvarven.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-03-16

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ullsten, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Wirtén

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition om finansiellt stöd till Svenska Varv AB m. m.

1 Inledning

Svenska Varv AB bildades enligt riksdagens beslut våren 1977 (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343 för att vara moderbolag i en statlig varvskoncern. Till koncernen hör Götaverken, Uddevallavarvet och Karlskronavarvet.

Kockums AB är moderbolag för Kockumskoncernen. Till koncernen hör bl. a. Kockums Varv, som är det största privatägda varvet i Sverige.

Både Svenska Varv AB och Kockums AB befinner sig i akuta ekonomiska svårigheter.

Inom industridepartementet utreds f. n. de framtida marknadsförutsättningarna och konkurrensmöjligheterna för de svenska varven, de arbetsmarknadsmässiga konsekvenserna av olika neddragningar av kapaciteten, lämplig struktur vid olika kapacitetsalternativ samt de finansiella konsekvenserna härav. Utredningen omfattade ursprungligen — vad beträffar storvarven — enbart de statsägda varven. Sedan slutet av december 1977 omfattas också Kockums Varv av utredningen.

Kockums AB har i skrivelse den 19 januari 1978 hemställt om ett statligt likviditetsstöd. Skrivelsen har senare kompletterats med visst material.

2 Stöd till varvsindustrin

Frågor om stöd till svensk varvsindustri behandlades senast av riksdagen våren 1977 (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343).

För att underlätta de svenska varvens möjligheter att lämna krediter

har staten sedan år 1963 lämnat varven generella kreditgarantier. Detta statliga kreditstöd har efter hand starkt ökat såväl i omfattning som till form. Riksdagen beslöt våren 1977 att utvidga det statliga varvstödet. Fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigades sålunda att — utöver tidigare bemyndiganden — bevilja garantier för högst 4 850 milj. kr. avseende finansiering i anslutning till produktion av fartyg. Vidare bemyndigades fullmäktige bevilja garantier intill ett vid varje tidpunkt sammanlagt belopp på högst 2 000 milj. kr. avseende finansiering i anslutning till färdigställda fartyg, producerade i varvsföretagens egen regi. Närmare bestämmelser om kreditstödet finns i förordningen (1976:482) om fartygskreditgaranti m. m. (omtryckt 1977:499).

På grundval av förslagen i nämnda prop. tillkom år 1977 ett särskilt stöd till beställare av fartyg vid svenska varv. Sålunda bemyndigades fullmäktige i riksgäldskontoret att lämna kreditgarantier till beställare av fartyg intill ett sammanlagt belopp av 3 100 milj. kr. avseende upplåning i anslutning till beställning av fartyg hos svenska varv. Vidare anvisades ett anslag av 1 300 milj. kr. att användas till avskrivningslån till beställare. I detta sammanhang kan också nämnas att av den nyss nämnda ramen för kreditgarantier till varven får högst 500 milj. kr. användas för kreditgarantier till rederier för att förbättra deras likviditet. Bestämmelser om detta stöd finns i förordningen (1977:497) om statlig kreditgaranti till svenskt rederiföretag.

Stödet till fartygsbeställare ges i form av dels avskrivningslån som kan uppgå till 30 % av kontraktspriset på beställt fartyg, dels statliga kreditgarantier intill 70 % av kontraktspriset. Stödet är temporärt och avser beställningar som görs före den 1 juli 1978 och där fartyget levereras före den 1 juli 1980. Till lånet är knuten en återvinningsrätt för staten. Villkoren för stödet finns angivna i förordningen (1977:500) om statligt stöd till beställare av fartyg.

Beställarstödet har hittills resulterat i att ett fyrtiotal fartyg antingen har beställts vid svenska varv eller att order ingångna före den 1 juli 1978 på fartyg vid varven har kunnat fullföljas. Stödet har givits till fartyg av olika typer, ca en tredjedel av fartygen har varit s. k. roll on/roll off-fartyg (Ro/Ro-fartyg).

De av nämnden för fartygskreditgarantier tillstyrkta låne- och garantiutfästelserna för dessa fartyg uppgick den 1 mars 1978 till knappt 3 900 milj. kr. Av befintliga ramar för lån och garantier om sammanlagt 4 400 milj. kr. återstod därmed — sedan hänsyn hade tagits till reserveringsbehov för räntor och kompletterande utrustning på fartygen — 158 milj. kr. för lån och 184 milj. kr. för garantier.

Den 1 mars 1978 hade nämnden för fartygskreditgarantier 14 ansökningar från svenska beställare till en sammanlagd ordersumma av drygt 2 200 milj. kr., vilka ännu inte hade behandlats.

3 Nuvarande situation för svensk varvsindustri

I propositionen 1976/77:139 framhöll jag bl. a. att de marknads- perspektiv för den svenska varvsindustrin som redovisades av en särskild analysgrupp pekade på en fortsatt kraftig obalans mellan efterfrågan och tillgång på fartygstonnage under återstoden av 1970-talet. Beroende på tankfartygens dominerande andel, ca 60 %, av hela världshandelsflottan spelade den stora obalansen på oljefraktmarknaderna en helt avgörande roll för bedömningen av utvecklingen. Under våren 1977 rådde en betydande osäkerhet om när balans på oljefraktmarknaderna skulle uppstå. Olika bedömare angav tidpunkten härför inom ett så brett intervall som början av år 1978 till flera år in på 1980-talet.

Mot denna bakgrund antog jag att endast ett begränsat nybyggnadsbehov av fartyg kunde väntas föreligga under de närmaste åren. Vidare drogs slutsatsen att nybyggnadsbehovet under åtminstone första hälften av 1980-talet klart skulle understiga den nuvarande samlade varvskapaciteten, om än i mindre utsträckning än under slutet av 1970-talet.

Med hänsyn till den stora osäkerhet som präglade bl. a. den internationella sjöfartskonjunkturen fann jag det svårt att bedöma hur den framtida prisutvecklingen på fartyg skulle gestalta sig. Det fanns skäl att anta att den låga prisnivån berodde på att många varvsföretag befann sig i en tvångssituation.

En successiv återgång till en marknadssituation med något mer normala konkurrensförhållanden och åtföljande höjning av fartygsprisnivån förutsågs inträffa i början av 1980-talet.

Den fortsatta utvecklingen av sjöfarts- och varvskonjunkturen under andra halvåret 1977 och början av år 1978 har utmärkts av en fortsatt kraftig obalans mellan tillgång och efterfrågan på tonnage. Fraktsatserna ligger därför kvar på en oförändrat låg nivå för både torrlast- och oljemarknaderna.

Den låga nivån på fraktsatserna har inneburit att flertalet rederiers finansiella situation kraftigt har försämrats både inom Sverige och utomlands med åtföljande krav till varven på anstånd med såväl amorteringar och räntor för levererade fartyg som kontraktsbetalningar för fartyg under produktion. På andrahandsmarknaden har priserna för fartyg sjunkit kraftigt. Värdet av rederiernas innehav av säkerheter har därigenom minskat, vilket har försämrat möjligheterna att ta upp lån.

Aktiviteten på fartygsmarknaden är låg. Nybeställningar av fartyg, delvis motiverade av statliga stödprogram, uppgick under år 1977 till endast 16 milj. dwt, den lägsta kontrakteringsvolymen den senaste tioårsperioden. Orderstocken vid världens varv är den lägsta sedan år

1966 och ger på nuvarande nivå sysselsättning endast för ca ett år framåt. Ordersituationen växlar starkt från land till land.

I prop. 1976/77: 139 framhöll jag mot bakgrund av den lämnade redogörelsen för varvsindustrins situation att det var angeläget att statsmakterna underlättade för den svenska varvsindustrin att anpassa sig till den ändrade marknadssituationen. Detta borde ske genom en neddragning av den samlade kapaciteten i en takt och till en nivå som är samhällsekonomiskt försvarbar men som också från företagsekonomisk synpunkt kunde bedömas som riktig på längre sikt.

Den rådande situationen har självfallet i hög grad påverkat sysselsättningsmöjligheterna inom varvsindustrin. Enligt planer som förelåg i januari 1978 avsåg de fyra svenska storvarven att reducera den samlade sysselsättningsvolymen med 30 % från år 1974 t. o. m. år 1978. Detta skulle innebära en total minskning med ca 5 700 egna anställda i den direkta varvsproduktionen, vartill kom 2 200 s. k. entreprenadanställda. I prop. 1976/77: 139 anförde jag att en ytterligare minskning med 800 personer vid de berörda varven borde förutses under åren 1977—1979.

Jag ansåg emellertid att ställning inte borde tas till frågan om ytterligare nedläggningar av enskilda varvsanläggningar utöver den pågående nedläggningen av Eriksbergsvarvet. Det borde i stället ankomma på ledningen för den statliga varvskoncernen att under år 1978 pröva denna fråga.

3.1 Svenska Varv AB

I enlighet med det förut nämnda riksdagsbeslutet våren 1977 har de statsägda varven samordnats. Detta skedde genom att staten i ett första steg förvärvade samtliga aktier i AB Götaverken, Karlskronavarvet AB och Uddevallavarvet AB från de dåvarande ägarna Saléninvest AB och Statsföretag AB. I ett andra steg överlät staten dessa aktier till det nybildade Svenska Varv AB som nu är moderbolag inom den statliga varvskoncernen. Detta bolag erhöll vid starten ett eget kapital av 900 milj. kr., uppdelat på 600 milj. kr. i aktiekapital och 300 milj. kr. i reservfond. Vidare erhöll bolaget ett bidrag av 375 milj. kr. för att öka dess soliditet. Dessutom fick bolaget 35 milj. kr. att användas för projektering av alternativ verksamhet och 25 milj. kr. för delfinansiering vid uppförande av en tankrengörings- och mottagningsstation för ballastvatten vid Cityvarvet i Göteborg. Härtill kom ett särskilt anslag av 859 milj. kr. för att täcka förluster m. m. i samband med avvecklingen av Eriksbergsvarvet.

För att undvika att eventuella förluster på fartygsproduktionen skulle behöva realiseras innan slutlig förlust har kunnat konstateras, har full-

mäktige i riksgäldskontoret bemyndigats att teckna garantier (värdegarantier) till den statliga varvskoncernen. Staten påtar sig genom värdegarantin att vid kommande externförsäljning täcka uppkommande förluster i förhållande till varvets redovisningsmässiga självkostnad. Ramen för värdegarantier uppgår till 800 milj. kr., varav dock högst 400 milj. kr. får användas för år 1977. Värdegarantier får utställas för fartyg under produktion i egen regi och sådan produktion som temporärt behålls i varvets ägo.

Svenska Varvs omsättning år 1977 uppgick till drygt 4 600 milj. kr. Härav svarar varvsenheterna och rederidelen för drygt fyra femtedelar medan industridelen av Götaverken svarar för återstoden.

Antalet anställda inom koncernen var år 1977 knappt 23 200. Därav svarar Arendal/Eriksberg för 6 200, Uddevallavarvet för 3 300, Öresundsvarvet för 3 200, Cityvarvet för 2 500 och Karlskronavarvet för 1 600. Det sammanlagda antalet anställda inom varvsenheterna minskade med 2 200 under år 1977.

Orderstockens längd varierar kraftigt mellan varvsenheterna. Uddevallavarvet har f. n. elva fartyg i order, varav ett fartyg byggs i egen regi efter avbeställning från den ursprunglige beställaren. Härav är fem fartygskontrakt tecknade med hjälp av beställarstöd. Orderstocken täcker kapaciteten till slutet av år 1979.

Arendal/Eriksberg har f. n. elva fartyg i order. Härav byggs fem fartyg i egen regi. Av orderstocken har fem kontrakt tecknats med hjälp av beställarstödet. Utan nya order under våren 1978 uppstår belägningsproblem hösten 1978.

Öresundsvarvets orderstock består av sju fartyg för externa beställare, varav fem fartygskontrakt är tecknade med hjälp av beställarstöd. Två fartyg uppförs för varvets egen räkning. Nya order är nödvändiga våren 1978 om inte brist på sysselsättning skall uppstå hösten 1978.

Karlskronavarvet har — vid sidan om den marina produktionen — tre fartyg i order. Samtliga dessa är tecknade med hjälp av beställarstödet. Nya order måste tecknas under år 1978 för att fullt utnyttja kapaciteten.

Det i prop. 1976/77: 139 beräknade behovet av kapital för Svenska Varv AB grundade sig på då föreliggande resultat- och likviditetsprognoser för de i gruppen ingående företagen under åren 1977—1980. Härvid gällde dock den väsentliga förutsättningen att förluster på bygandet av fartyg som inte ingick i varvens orderstock den 1 januari 1977 skulle täckas av stöd till beställare av fartyg eller av de för ändamålet avsatta värdegarantierna. Vidare förutsattes att varvskoncernens valutaförluster och under år 1977 tillkommande förluster, på grund av att redare inte skulle kunna fullfölja betalning av kontrakterade beställningar eller av beviljade krediter för levererade fartyg, skulle kom-

ma att uppgå till högst 500 milj. kr. under perioden 1977—1980. Detta belopp var 400 milj. kr. högre än vad varvsföretagen hade redovisat i sina planer.

På grundval av det arbetsmaterial som nu föreligger från de tidigare nämnda arbetsgrupperna kan det konstateras att dessa bedömningar inte i tillräcklig utsträckning beaktade de risker som efter hand har inträffat beträffande fraktsatser och redares betalnings- och överlevnadsförmåga och inte heller i fråga om valutautvecklingen.

Preliminärt bokslut för år 1977 avseende den statliga varvskoncernen visar en förlust av ca 2 230 milj. kr. före ianspråktagande av värdegarantier. Det slutliga bokslutet beräknas vara färdigt i mitten av april 1978. Vissa avvikelser från det preliminära bokslutet kan därför alltjämt uppkomma.

I följande sammanställning redovisas förlusten uppdelad på väsentliga delposter.

Delposter	milj. kr.
Resultat före valutaförluster och förlustreservering	
på lagerproduktion	+ 42
Valutaförluster	— 855
Förlustreservering lagerproduktion	— 464
" kundfordringar m. m.	— 950
Resultat för värdegarantier	— 2 227
Värdegarantier	+ 400
Resultat efter ianspråktagande av värdegarantier	— 1 827

Koncernens preliminära resultat- och balansräkningar bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Valutaförlusterna har orsakats av under året inträffade kursförändringar på i första hand schweizerfranc. I denna valuta hade koncernen vid årets slut en nettoskuld på ca 1 050 milj. schweizerfranc. Under året minskade denna skuld med ca 300 milj. schweizerfranc. Kursen för schweizerfranc ökade under samma period från 169 kr. till 234 kr. per 100 schweizerfranc.

Reserveringen för kundfordringar och egna fartyg, 950 milj. kr., orsakas av att en tidigare väntad, om än mycket försiktigt bedömd, fraktmarknadsuppgång har uteblivit med åtföljande likviditetsproblem även för redare som tidigare bedömdes som relativt starka. Dessa redare har inte kunnat fullgöra amorteringar och räntebetalningar. Förlustreserveringarna avser till stor del norska redare.

Även förlustreserveringsbehovet för lagerproduktion är större än vad som förutsågs vid Svenska Varvs bildande. Detta skall ses mot bakgrund av att någon återhämtning inte har skett av vare sig fraktnivå eller nykontrakteringspriser under år 1977. Resultatet har således baserats på prisantaganden som täcker 40—60 % av varvens självkostnader för

olika fartygstyper att jämföra med en tidigare antagen prisnivå om 65—70 %. Stödet till beställare av fartyg har för Svenska Varvs del huvudsakligen resulterat i fartygsorder med planerad leverans under åren 1979 och 1980. De lagerproducerade fartyg som har färdigställt under åren 1977—1978 har ännu inte kunnat säljas. Beräknade förluster på dessa får således helt täckas genom värdegarantier, varvid den anslagna ramen av 400 milj. kr. för år 1977 inte täcker behovet som uppgår till närmare 500 milj. kr. Skillnaden belastar således företagets resultat.

Förlustreserveringarna för lagerproduktion och för kundfordringsrisker baseras på av mäklare fastställda marknadsvärden dels för fartygen, dels för ställda panter för fordringar huvudsakligen i form av fartygsinteckningar. Dessa värden har i vissa fall höjts med hänsyn till bl. a. fraktavtal och övriga förhållanden som på sikt har bedömts kunna motivera ett värde som överstiger dagens marknadsvärde.

För år 1978 beräknar Svenska Varv ett underskott av 1 150 milj. kr. efter ianspråktagande av värdegarantier. I följande sammanställning redovisas den beräknade förlusten uppdelad på större delposter.

Delposter	milj. kr.
Resultat inkl. förlustreservering på lagerproduktion	— 850
Förlustrisker:	
Kundfordringar	— 150
Valutarisker	— 350
Eget fartygsinnehav	— 100
	— 100
	— 1 550
Avgår: Värdegarantier	400
Förlust netto	1 150

Förlustreservering för lagerproduktion grundas på en prisnivå motsvarande 40—60 % av självkostnaden beroende av fartygstyp. Varje procentenhets avvikelse påverkar resultatet med 12 milj. kr.

De nuvarande valutapositionerna medför en resultatförändring med 4 milj. kr. för varje öresförändring av dollarkursen och med 12 milj. kr. för varje öresförändring av schweizerfranc.

Kursförändringarna under de två första månaderna 1978 påverkade resultatet i negativ riktning med mer än 200 milj. kr., därefter har valutaförluster minskat genom att kursen på schweizerfranc sjunkit.

Förlusterna för åren 1977 och 1978 blir enligt prognoserna följande.

	1977 milj. kr.	1978 milj. kr.	Summa milj. kr.
Resultat före värdegarantier	— 2 227	— 1 550	— 3 777
Värdegarantier	+ 400	+ 400	+ 800
Förlust netto	— 1 827	— 1 150	— 2 977

3.2 Kockums AB

Kockums AB har i skrivelse den 19 januari 1978 hemställt om ett statligt likviditetsstöd.

Kockumskoncernen är fr. o. m. den 1 januari 1977 organiserad med ett moderbolag (Kockums AB) för gemensamma koncernfunktioner och av moderbolaget helägda dotterbolag i vilka de olika rörelsegrenarna bedrivs. Dessa är f. n. Kockums Varv, rederirörelsen, Kockums Industri, Kockums Automation, Kockums Construction, Kockums Energisystem, Kockums Computer Systems och Kockums Chemical. Varvet svarar för ca två tredjedelar av den totala omsättningen, som år 1977 uppgick till 2 016 milj. kr. Av de övriga verksamhetsgrenarna är Kockums Industri helt dominerande med en omsättning under år 1977 på 605 milj. kr. Kockumskoncernen har därmed den största privatägda varvsenheten inom Sverige. Av koncernens sammanlagt ca 8 000 anställda år 1977 arbetade ca 5 200 inom varvet. Antalet produktionstimmar uppgick år 1977 till knappt 70 % av 1974 års nivå.

Varvet har — liksom övriga svenska storvarv — hittills i huvudsak sysslat med produktion av standardfartyg. De senaste åren har ett 40-tal tankfartyg i storlekar mellan 210 000 dwt och 350 000 dwt tillverkats vid Kockums.

Under senare år har Kockums riktat sitt intresse även mot gastankmarknaden. I slutet av 1960-talet levererade Kockums två LNG-fartyg (LNG = Liquefied Natural Gas) och f. n. är två LNG-fartyg på 133 000 m³ i produktion. Fartygen saknar f. n. köpare och finansieras med statliga kreditgarantier för lagerproduktion. Orderstocken består dessutom av ett 355 000 dwt tankfartyg med leverans i april 1978 och två Ro/Ro-fartyg för leverans hösten 1979.

Kockums har de senaste åren förvärvat andelar i fyra 255 000 dwt och i tio 350 000 dwt tankfartyg. Det sammanlagda tonnaget uppgår till nära 1,1 milj. ton med ett anskaffningsvärde av drygt 800 milj. kr. Vid en bedömning av varvsverksamheten är det nödvändigt att inkludera rederirörelsen eftersom de fartyg i vilka Kockums ingår som delägare av praktiska skäl har överförts till rederirörelsens bolag.

Investeringsverksamheten har legat på en hög nivå. Under 1970-talet har 892 milj. kr. investerats i varvet.

Resultatutvecklingen vid Kockums Varv och rederirörelsen under åren 1971—1977 före koncernbidrag, bokslutsdispositioner och skatter i milj. kr. redovisas i följande sammanställning. En sammanställning över viktigare uppgifter om Kockums utveckling de senaste fem åren samt fullständiga balans- och resultaträkningar för år 1977 bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

	År	Varv	Rederi	Summa
Utfall	1971	58	2	60
	1972	119	— 1	118
	1973	131	1	132
	1974	166	44	210
	1975	57	— 15	42
	1976	79	— 35	44
	1977	171	—119	— 47

¹ Genom förändrade redovisningsprinciper har resultatet förbättrats med 27 milj. kr. i förhållande till under tidigare år tillämpade principer.

Enligt de tillämpade redovisningsprinciperna för 1977 års bokslut ingår inte reserveringar för förlustrisker på varvets fartygsfordringar eller nedskrivningar utöver planenliga avskrivningar på egna fartygsandelar. Vidare tillämpar koncernen redovisningsprincipen att för vissa långfristiga skulder fördela ännu inte realiserade kursförluster över lånens sammanlagda löptid. De inte realiserade kursförlusterna uppgår i 1977 års bokslut till 98 milj. kr., vilket delvis uppvägs av latent kursvinster om 25 milj. kr.

Kockums har hittills under 1970-talet i förhållande till övriga storvarv haft den bästa resultatutvecklingen. Enligt av Kockums tillämpade redovisningsprinciper har därför soliditeten kunnat bibehållas på en godtagbar nivå. Inkl. obeskattade reserver i varvet anges det redovisade egna kapitalet till 445 milj. kr. Den redovisade soliditeten uppgår därmed till ca 10 %.

För år 1978 har varvets resultat budgeterats till ett överskott av 77 milj. kr. Budgeten förutsätter att produktionen av ett tredje LNG-fartyg skulle ha påbörjats i mars 1978. Produktionen av detta fartyg har senarelagts, vilket innebär att resultatet för år 1978 försämras med ca 20 milj. kr. Samma värderingsprinciper ligger då till grund för budgeten som för 1977 års bokslut. I resultatet ingår inte några väntade förluster på kundfordringar eller valutaförluster utöver de i bokslutet för år 1977 balanserade valutaförlusterna, ca 20 milj. kr., som förväntas realiseras under år 1978. För rederirörelsen uppgår det budgeterade resultatet till —111 milj. kr för år 1978.

Resultatet har beräknats efter ett antagande om en något stigande fraktnivå under år 1978. Vidare har samtliga fartyg antagits vara i drift hela året. Om nuvarande låga fraktnivå bibehålls kommer resultatet att försämras med ytterligare 52 milj. kr. till —163 milj. kr.

Det sammanlagda resultatet för varv och rederi skulle genom senareläggningen av det tredje LNG-fartyget och vid en utebliven frakttuppgång därmed uppgå till ca —106 milj. kr.

Kockums har tidigare haft en god likviditet dels genom en tillfredsställande räntabilitet, dels genom att kontantförskotten som regel har överstigit kapitalbindningen i material och pågående arbeten. Genom

uteblivna beställningar har likviditetsnivån successivt sjunkit och är f. n. mycket ansträngd. En annan starkt bidragande orsak till den ansträngda likviditeten är likviditetsutflödet i rederirörelsen.

I följande sammanställning redovisas likviditetsbehovet för år 1978 för den händelse att beslut om det tredje LNG-fartyget träffas under hösten 1978. Vidare har förutsatts sedvanliga garantilyft för de två första LNG-fartygen samt för de två Ro/Ro-fartygen. En ytterligare förutsättning är att amorteringsanstånd lämnas vissa av varvets kunder.

	juni	sep.	dec.
Likviditetsbehov (milj. kr.)	450	520	450

Likviditetsbehovet uppstår delvis som en följd av planerade återbetalningar av lån till olika banker om ca 150 milj. kr.

Kockums AB har hemställt att staten beviljar bolaget ett lån för att lösa likviditetsproblemen.

3.3 Insatser för alternativ produktion vid svenska varv

Svenska Varv har som tidigare nämnts erhållit 35 milj. kr. för projektering av alternativ verksamhet. Inom bolaget har arbetet med att utveckla sådana produkter hunnit längst i fråga om förtillverkade pråmbaserade petrokemiska fabriker. Svenska Varv har tillsammans med det danska ingenjörsbolaget H. Topsoe A/S utvecklat olika petrokemiska fabriker för förädling av naturgas till bl. a. ammoniak, urea (kvävegödsel) och metanol. Fabrikerna kan operera antingen på flyttbara pråmar till havs eller som permanenta anläggningar på land. Tillverkningen kan ske vid koncernens större varvsenheter.

Affärsidén bygger på att det finns en stor mängd fynd av små gaskällor till havs, vilka är alltför små att ekonomiskt motivera en rörledning till land, men tillräckligt stora att under flera år försörja flytande petrokemiska fabriker med råvara. I länder med dåligt utvecklad infrastruktur kan vidare uppförandet av komplicerade fabriker vara förenat med större investeringskostnader och längre byggnadstid än vad som är möjligt att åstadkomma i industrialiserade länder. Förtillverkning i ett industrialiserat land kan därför medföra kortare leveranstider, fastare och lägre priser samt bättre funktionsduglighet.

Den petrokemiska industrin tillhör en av de största och mest expensiva industrisektorerna i världen. Internationella bedömningar beräknar investeringsvolymen för investeringar i petrokemi- och naturgasanläggningar till ca 275 miljarder US dollar för perioden 1976—1985.

Svenska Varv bedömer att den av dem utvecklade fabriken är konkurrenskraftig med konventionellt byggda anläggningar. Merkostnaderna för pråm, bogsering och viss extrautrustning kompenseras näm-

ligen av lägre kostnader för montage, markarbeten och infrastruktur. De kortare leveranstiderna medför dessutom lägre räntekostnader under byggnadstiden. Företaget bedömer det möjligt att sälja upp till två anläggningar per år. F. n. pågår också förhandlingar med flera möjliga köpare och offerter har lämnats.

Byggandet av en anläggning ger sysselsättning för ca 1 200 inom Svenska Varv under ett år.

Inom Kockumskoncernen har utveckling av alternativa produkter lämpade för modultillverkning och montering vid varv pågått sedan mitten av 1960-talet. Kockums marknadsför nu anläggningar för kondensering av naturgas, avsaltning av havsvatten samt vindkraftverk för placering på land eller till sjöss. Vidare offereras kompletta anläggningar för värme- och elgenerering till kommuner.

4 Föredraganden

Utvecklingen av sjöfarts- och varvskonjunkturerna under andra halvåret 1977 och början av år 1978 har karaktäriserats av en fortsatt kraftig obalans mellan tillgång och efterfrågan på tonnage. Fraktsatserna ligger kvar på en oförändrat låg nivå för både torrlast och olja. Aktiviteten på fartygsmarknaderna är därför låg. Den ineliggande orderstocken vid världens varv är den lägsta sedan år 1966 och ger sysselsättning endast för ca ett år framåt. Situationen växlar dock starkt från land till land.

I prop. 1976/77: 139 om vissa varvsfrågor framhöll jag mot bakgrund av en redogörelse för varvsindustrins situation att det var angeläget att statsmakterna underlättade för den svenska varvsindustrin att anpassa sig till den ändrade marknadssituationen. Detta borde ske genom en neddragning av den samlade kapaciteten i en takt och till en nivå som är samhällsekonomiskt försvarbar men som också från företagsekonomisk synpunkt kunde bedömas som riktig på längre sikt. De fyra storvarven beräknades komma att minska sin personalstyrka med ca 6 500 personer under åren 1974—1979, vartill skulle läggas ca 2 200 s. k. entreprenadanställda som inte skulle kunna beredas sysselsättning vid varven.

I den situation som då förelåg ansåg jag att ställning inte borde tas till frågan om ytterligare nedläggningar av enskilda varvsanläggningar utöver den pågående nedläggningen vid Eriksbergssvarvet. Jag kunde emellertid inte utesluta att ytterligare neddragningar inom den svenska varvsindustrin kunde bli nödvändiga inom de närmaste åren. En sådan reduktion torde inte kunna ske utan strukturella förändringar i form av nedläggning av en enskild varvsanläggning. Jag framhöll vidare att det borde ankomma på ledningen för den statliga varvskoncernen att under år 1978 pröva denna fråga, liksom fördelningen av en ka-

pacitetsneddragning mellan olika varvsenheter. Jag räknade då med att ett slutligt ställningstagande i denna fråga måste ske före utgången av år 1979, varvid bl. a. de sysselsättningsmässiga konsekvenserna måste övervägas.

Ett antal arbetsgrupper inom industridepartementet arbetar f. n. med bedömningar av de framtida marknadsförutsättningarna och konkurrensmöjligheterna för de svenska varven, de arbetsmarknadsmässiga konsekvenserna av olika neddragningar av kapaciteten, lämplig struktur vid olika kapacitetsalternativ och de härav föranledda finansiella konsekvenserna. I fråga om storvarven omfattas både Svenska Varv och Kockums av bedömningarna. De hittillsvarande resultaten av arbetsgruppernas bedömningar visar klart att en ytterligare minskning av kapaciteten inom svensk varvsindustri är ofrånkomlig med hänsyn till marknadsförutsättningarna. De slutliga förslagen från arbetsgrupperna kan förutses komma att ha så vittomfattande konsekvenser i olika hänseenden att mycket ingående överväganden måste göras. Enligt min mening står det dock klart att den förutsedda kapacitetsminskningen måste få formen av en ytterligare nedläggning av en eller flera varvsenheter. Beslut härom bör med hänsyn till de väntade stora förlusterna för varvsindustrin fattas under år 1978.

Till de nämnda frågorna avser jag att återkomma i juni i år med förslag till åtgärder. Frågan om en utökning av stödet till beställare av fartyg och om finansiellt stöd till Svenska Varv och Kockums bör dock behandlas av riksdagen under innevarande riksmöte. De akuta finansiella problemen skulle nämligen i annat fall tvinga företagen att vidta sådana åtgärder att en långsiktig strukturanpassning av den svenska varvsindustrin försvårades. Jag tar nu upp dessa frågor liksom frågan om att genom insatser för alternativ produktion redan nu kunna påskynda en önskvärd omställning av branschen.

4.1 Statligt stöd till fartygsbeställare

Fr. o. m. den 1 juli 1977 infördes ett temporärt stödsystem till fartygsbeställare (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343). Stödet omfattar dels avskrivningslån som kan uppgå till 30 % av kontraktspriset på beställt fartyg, dels statliga kreditgarantier intill 70 % av kontraktspriset. Syftet med beställarstödet är huvudsakligen att åstadkomma en övergång från lager- till orderproduktion vid varven. Stödet kan efter särskild prövning i varje enskilt fall lämnas även för beställningar gjorda före den 1 juli 1977 för vilka allvarlig risk för avbeställning föreligger till följd av beställares ekonomiska oförmåga att fullfölja beställningen. I dessa fall gäller särskilda begränsningar vad avser stödets storlek. Stödet kan i särskilda fall utgå också till utländska beställare (jfr. NU 1976/77: 53 s. 10). Ramarna för avskrivningslån

och kreditgarantier uppgår till 1 300 milj. kr. resp. 3 100 milj. kr.

Hittills har lån och garantier tillstyrkts av nämnden för fartygskreditgarantier för ett fyrtiotal fartyg. Det tillstyrkta stödet uppgick den 1 mars 1978 till sammanlagt ca 3 900 milj. kr. Av de ramar riksdagen har fastställt för stödet återstod därmed — efter vissa reservationer huvudsakligen för räntor — 158 milj. kr. för avskrivningslån och 184 milj. kr. för garantier.

Vid samma tidpunkt fanns hos nämnden för fartygskreditgarantier 14 ännu ej prövade ansökningar avseende en sammanlagd ordersumma om drygt 2 200 milj. kr.

Stödet har verksamt bidragit till att förbättra sysselsättningsläget vid de svenska varven. Orderstockens längd varierar dock starkt från varv till varv. För vissa varv är beläggningssituationen därför sådan att beslut om fortsatt produktion måste fattas under våren 1978 om sysselsättningen inte allvarligt skall hotas.

Erfarenheterna av lagerproduktionen har varit sådana att jag inte ser sådan produktion som ett realistiskt alternativ att lösa dessa sysselsättningsproblem.

Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att ramen för avskrivningslån och garantier till beställare av fartyg i begränsad omfattning utvidgas. I huvudsak bör gällande regler för detta stöd tillämpas även i fortsättningen. Vissa ändringar anser jag dock vara nödvändiga.

Med hänsyn till att frågan om utformningen av en eventuell fortsättning av beställarstödet övervägs inom en av de tidigare nämnda arbetsgrupperna bör det utvidgade stödet utgå endast i de fall varven av produktionstekniska skäl måste fatta beslut om fortsatt produktion före den 1 augusti 1978 för att undvika friställningar. Ett villkor bör vidare vara att fartygen levereras före utgången av år 1979. Regeringen bör pröva varje enskilt fall för att stödet skall kunna anpassas dels till den neddragning av kapaciteten som jag anser bör påbörjas redan nu, dels till mer livskraftig produktion. Regeringens prövning skall också avse stödets förenlighet med våra internationella åtaganden på handelsområdet. Liksom hittills bör det dock ankomma på fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garantierna.

Med hänsyn till beläggningssituationen för varven och den inneliggande ansökningsvolymen om stöd till fartygsbeställare bedömer jag att lån- och garantiramarna bör utvidgas med 175 resp. 600 milj. kr. Jag förordar sålunda att regeringen föreslår riksdagen att för kreditgarantier till fartygsbeställare under tiden den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 fastställa en ram av 3 700 milj. kr. Vidare förordar jag att under samma period medel anvisas med ytterligare 175 milj. kr. för statliga avskrivningslån till fartygsbeställare. De nya regler för beställningsstöd som jag nyss har redogjort för bör även tillämpas för eventuellt outnyttjade lån och garantier.

4.2 Svenska Varv AB

I enlighet med beslut av riksdagen (prop. 1976/77:139. NU 1976/77:53, rskr 1976/77:343) samordnades i mitten av förra året de statsägda varven. Det då bildade Svenska Varv AB är moderbolag inom den statliga varvskoncernen. Detta bolag erhöll vid bildandet ett aktiekapital av 600 milj. kr., en reservfond av 300 milj. kr. och ett bidrag av staten med 375 milj. kr. för att öka dess soliditet. Bolaget erhöll dessutom 35 milj. kr. att användas för projektering av alternativ verksamhet och 25 milj. kr. för vissa investeringar vid Cityvarvet i Göteborg. Bolaget fick vidare ett särskilt anslag av 859 milj. kr. för att täcka förluster i samband med avvecklingen av Eriksbergsvärvet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har bemyndigats att teckna garantier till den statliga varvskoncernen avseende förlusttäckning för högst 800 milj. kr. för verksamheten åren 1977 och 1978.

Storleken av kapitaltillskottet grundade sig dels på att förluster på fartygsproduktionen under åren 1977—1980 skulle täckas av värdegarantier och stödet till beställare av fartyg, dels på att valutakursförluster och förluster på kundfordringar skulle uppgå till högst 500 milj. kr under samma period. Denna bedömning innebar en ökning av den av varvsföretagen förutsedda förlusten på ca 400 milj. kr.

Det kan nu konstateras att bedömningen inte i tillräcklig utsträckning beaktar de risker som efter hand visat sig föreligga i fråga om fraktmarknaden och redares betalnings- och överlevnadsförmåga och inte heller förutsågs den exceptionella kursutvecklingen för främst schweizerfranc.

Det preliminära bokslutet för år 1977 för den statliga varvskoncernen visar en förlust av ca 2 230 milj. kr. Härav svarar valutaförluster för 855 milj. kr. och förlustreserveringar avseende lagerproduktion och kundfordringar för sammantaget närmare 1 450 milj. kr. Sedan de av staten ställda värdegarantierna, varav högst 400 milj. kr. får utnyttjas för år 1977, tagits i anspråk återstår en beräknad förlust av ca 1 830 milj. kr.

För år 1978 beräknar Svenska Varv att resultatet för koncernen skall visa en förlust av 1 550 milj. kr. Härav beräknas rörelseresultatet, inkl. förlustreserveringar för den egna lagerproduktionen, uppvisa ett underskott av 850 milj. kr. Resterande 700 milj. kr. utgör reserveringar för olika förlustrisker. Sedan de av staten ställda värdegarantierna, 400 milj. kr., har utnyttjats skulle år 1978 visa en förlust av 1 150 milj. kr.

De båda åren 1977 och 1978 skulle sålunda sammantagna resultera i en förlust av ca 2 980 milj. kr. efter avdrag av värdegarantierna.

Resultatet för år 1977 innebär att Svenska Varv har förbrukat sitt aktiekapital. Företaget behöver således ett kapitaltillskott före den 1 juli 1978 för att likvidationsskyldighet skall kunna undvikas.

För att täcka Svenska Varvs förlust för år 1977 och för att undvika

att två tredjedelar av aktiekapitalet har förbrukats före utgången av år 1978 behövs en soliditetsförbättring som inte bör vara mindre än 2 000 milj. kr.

Som jag förut har nämnt avser jag att återkomma med förslag till åtgärder för varvsindustrin under juni 1978. Jag avser då bl. a. föreslå att koncernen erhåller en soliditet som är lämplig med hänsyn till verksamhetens omfattning. Efter en proposition i frågan torde ett riksdagsbeslut kunna föreligga tidigast i november 1978. Då Svenska Varvs soliditet behöver förbättras före den 1 juli 1978 förordar jag att medel för detta anvisas innevarande budgetår.

Soliditetsförbättringen för Svenska Varv anser jag bör ske genom dels ett medelstillskott, dels genom att ytterligare värdegarantier tecknas utöver befintlig ram.

Det är angeläget att förlusterna på kundfordringarna inte behöver realiseras innan slutlig förlust har kunnat konstateras. Jag finner det därför ändamålsenligt att värdegarantier kan lämnas också för den i bokslutet för år 1977 gjorde reserveringen för kundförluster om 950 milj. kr. De bedömda förlusterna för produktion i egen regi uppgår till närmare 500 milj. kr., dvs. ca 100 milj. kr. mer än vad som får utställas i värdegarantier för år 1977. Inte heller denna förlust bör realiseras innan slutlig förlust har kunnat konstateras. Detta blir sammantaget alltså 1 050 milj. kr. som jag anser bör täckas genom värdegarantier. Det bör ankomma på regeringen att i anslutning till de riktlinjer som lämnades i prop. 1976/77: 139 utforma de närmare föreskrifter som behövs för tillämpningen av dessa värdegarantier. Dessa riktlinjer bör också avse det av riksdagen tidigare lämnade medgivandet att lämna sådana garantier för högst 800 milj. kr.

Återstående del av behövlig soliditetsförbättring, 950 milj. kr., bör tillföras genom ett kontant tillskott. Härav avser 855 milj. kr. att täcka nu beräknad valutaförlust för år 1977. Den verkliga förlusten kan dock konstateras först när de utländska lånen har amorterats. Statens utbetalningar av medel till bolaget för detta ändamål bör därför ske i samband med dessa amorteringar.

4.3 Kockums AB

Kockumskoncernen är sedan år 1977 organiserad med ett moderbolag, Kockums AB, för gemensamma koncernfunktioner och ett antal helägda dotterbolag för olika rörelsegränar. Huvuddelen av verksamheten bedrivs i Kockums Varv, rederirörelsen och Kockums Industri. Dessa svarar tillsammans för ca 95 % av omsättningen år 1977. Varvet svarar ensamt för två tredjedelar av koncernens omsättning på drygt 2 000 milj. kr.

Varvet är efter omfattande investeringar under 1970-talet det jämte Uddevallavarvet modernaste varvet i Sverige.

Under senare år har varvet omorienterat sin produktion från stora tankfartyg till specialfartyg för transport av flytande naturgas, s. k. LNG-fartyg. Varvet producerar f. n. två sådana fartyg i egen regi. Dessa beräknas bli färdigställda under år 1979. Varvet planerar att bygga ett tredje LNG-fartyg. Ansökan om statliga kreditgarantier för att finansiera byggandet har av fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnats till regeringens prövning. Kockums Varv har begärt att regeringen f. n. inte skall ta ställning till ansökningen. Förutom de två LNG-fartygen består orderstocken av ett större tankfartyg med planerad leverans under våren 1978 och två Ro/Ro-fartyg med leverans under år 1979. Denna beläggning täcker inte kapaciteten, varför företaget inlett förhandlingar med de fackliga organisationerna om att minska personalen.

Kockums har ett betydande rederiengagemang genom andelar i 14 stora tankfartyg. Dessa ingår i Kockums rederirörelse.

Kockums har under hela 1970-talet redovisat vinst för varvet. Rederirörelsen har särskilt under senare år uppvisat stora förluster.

För år 1977 redovisar Kockums Varv en vinst på ca 70 milj. kr. medan rederirörelsen visar en förlust på ca 120 milj. kr.

För år 1978 har Kockums budgeterat varvets resultat till ett överskott av ca 75 milj. kr. Budgeten är baserad på att ett beslut om garantier för det tredje LNG-fartyget fattas av regeringen under mars månad 1978. Kockums har begärt att regeringen inte nu tar ställning till företagets ansökan om garantier. Kockums beräknar att senareläggningen av detta fartyg medför att resultatet försämras med ca 20 milj. kr. för år 1978. För rederirörelsen beräknas förlusten under år 1978 — under förutsättning av oförändrat låga fraktsatser — uppgå till ca 160 milj. kr.

Kockums har i motsats till Svenska Varv i bokslutet för år 1977 och prognosen för år 1978 inte ansett sig böra göra reserveringar för kundfordringar på redare som inte har kunnat fullgöra sina betalningsförpliktelser. Kockums har inte heller ansett sig böra göra nedskrivningar för egna fartygsandelar. Vidare tillämpas redovisningsprincipen att fördela ännu inte realiserade valutaförluster för vissa långfristiga skulder över lånens sammanlagda löptid.

Kockums har tidigare haft en god likviditet dels genom den höga räntabiliteten, dels genom att kontantförskotten som regel överstigit kapitalbindningen i material och pågående arbeten. Genom uteblivna beställningar har likviditetsnivån successivt sjunkit och är f. n. mycket ansträngd och helt beroende av statliga garantier och stödåtgärder.

Kockums beräknar att ett behov av likviditetsförstärkning föreligger i juni år 1978 på 450 milj. kr. Behovet beräknas öka med 70 milj. kr.

till september vilket är högsta nivån under år 1978. Vid utgången av året beräknas likviditetsbehovet ha sjunkit till 450 milj. kr. Av likviditetsbehovet avses 150 milj. kr. användas för återbetalning av befintliga lån.

Kockums anser sig i dagens situation inte på egen hand kunna åstadkomma den erforderliga likviditetsförstärkningen. Jag delar Kockums bedömning härvidlag. Det torde stå klart att utan en likviditetsförstärkning för bolaget är en betalningsinställelse oundviklig. En sådan drastisk utveckling anser jag allvarligt skulle försvåra det arbete som nu pågår både inom företaget och regeringskansliet för att åstadkomma en lämplig, långsiktig strukturanpassning av verksamheten.

Jag anser därför att staten bör medverka för att tillfälligt lösa Kockums likviditetsproblem under år 1978. Samtidigt vill jag betona angelägenheten av att detta inte får leda till att ansträngningarna inom företaget att finna mera långsiktiga lösningar på företagets problem minskas. Mot Kockums bedömning av storleken av likviditetsbehovet har jag inte något att erinra. Jag ser det vidare som naturligt att Kockums kreditgivare medverkar till att lösa företagets akuta likviditetsproblem genom att medge amorteringsanstånd eller på annat sätt medge en förlängd kredittid.

Jag förordar att Kockums beviljas ett lån på 340 milj. kr. Beloppet har beräknats med hänsynstagande till att banker och övriga kreditgivare medverkar till att lösa Kockums likviditetsproblem. Det bör ankomma på regeringen att fastställa de närmare villkoren för lånet.

4.4 Insatser för alternativ produktion

Svenska Varv AB har som förut nämnts erhållit 35 milj. kr. för projektering av alternativ verksamhet. Jag framhöll i prop. 1976/77: 139 att det är nödvändigt att staten medverkar till och påskyndar en diversifiering av verksamheten vid koncernens varv. Jag uteslöt inte att ytterligare medel i ett andra steg kunde behövas, men att erfarenheten av de närmaste årens verksamhet dessförinnan borde utvärderas.

Inom Svenska Varv har arbetet med att utveckla alternativa produkter hunnit längst i fråga om förtillverkade pråmbaserade petrokemiska fabriker. Sälunda har olika typer av petrokemiska fabriker utvecklats för förädling av naturgas till bl. a. ammoniak, urea (kvävegödsel) och metanol. Fabrikerna kan tillverkas vid koncernens större varvsenheter.

Affärsidén bygger på att det finns en stor mängd fynd av gaskällor till havs, vilka är alltför små för att det av ekonomiska skäl skall vara motiverat att bygga en rörledning till land, men tillräckligt stora för att under flera år försörja flytande petrokemiska fabriker. I länder med dåligt utvecklad infrastruktur kan vidare uppförandet av komplicerade fabriker vara förenat med större investeringskostnader än vad som är

möjligt att åstadkomma i industrialiserade länder. Förtillverkning i ett industrialiserat land skulle därför kunna medföra kortare leveranstider, fastare och lägre priser samt bättre funktionsduglighet.

Den petrokemiska industrin bedöms vara en expansiv industrisektor. Svenska Varv bedömer att den av dem utvecklade fabriken är konkurrenskraftig och att företaget kan sälja upp till två anläggningar per år. F. n. pågår också förhandlingar med några möjliga köpare.

Inom Kockumskoncernen har utveckling av alternativa produkter lämpade för modultillverkning och montering vid varv pågått sedan mitten av 1960-talet. Kockums marknadsför f. n. anläggningar för kondensering av naturgas, avsaltning av havsvatten samt vindkraftverk för placering på land eller till sjöss. Vidare offereras kompletta anläggningar för värme- och elgenerering till kommuner.

Den svåra situationen för varvsindustrin understryker angelägenheten av att alla realistiska möjligheter att utveckla och sälja alternativa produkter tas tillvara. Svenska Varv anser att de förhandlingar som f. n. pågår inom en snar framtid kan leda till försäljningsavtal rörande en flytande petrokemisk fabrik. Även andra projekt kan bli tänkbara. Med hänsyn till att detta är en ny affärsidé där anläggningen ännu inte har hunnit provas av någon köpare kan de svenska varven få bära en del av de ekonomiska risker som är förbundna med att ta fram referensanläggningar. Då det här rör sig om mycket kostnadskrävande anläggningar bör staten medverka i denna uppbyggnadsprocess mot en ny produktionsinriktning genom att underlätta anskaffningen av riskkapital. I ett första steg anser jag att 250 milj. kr. bör finnas tillgängliga för att efter regeringens prövning kunna ställas till förfogande som avskrivningslån. Eftersom försäljningsavtal ganska snart kan komma att träffas är det nödvändigt att staten har möjlighet att redan under första halvåret i år kunna ställa behövliga medel till förfogande för lovande projekt.

5 Hemställen

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändrade riktlinjer för garantier och lån till fartygsbeställare som jag har förordat,
2. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att till utgången av juni 1980 ikläda staten garantier till fartygsbeställare till ett sammanlagt belopp av högst 600 000 000 kr. — utöver tidigare bemyndigande om 3 100 000 000 kr. — avseende upplåning i anslutning till beställning av fartyg hos svenska varv,
3. till *Avskrivningslån till beställare av fartyg* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 175 000 000 kr.,

4. till *Medelstillskott till Svenska Varv AB* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 950 000 000 kr.,
 5. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att till utgången av år 1978 ikläda staten garantier till den statliga varvskoncernen till ett sammanlagt belopp av högst 1 050 000 000 kr. avseende förlusttäckning för kundfordringar och fartygsproduktion,
 6. medgiva att de garantier till ett sammanlagt belopp av 800 000 000 kr., som enligt av riksdagen förut lämnat bemyndigande får lämnas till varvsföretag ingående i en statlig varvskoncern, även får gälla kundfordringar,
 7. till *Lån till Kockums AB* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 340 000 000 kr.,
 8. till *Avskrivningslån till varvsföretag* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 250 000 000 kr.
- Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.
- Jag är beredd att ställa utredningsmaterial till vederbörande riksdagsutskotts förfogande.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1:1

SVENSKA VARVKONCERNEN

Preliminär resultaträkning år 1977 (milj. kr.)

Fakturerad försäljning	+4 655,6
Övriga rörelseintäkter	+ 12,4
Rörelsens kostnader	—4 201,0
Förlustriskreservering pågående produktion	— 464,2
Reservering för annulleringskompensationskrav	— 96,2
Rörelseresultat före avskrivningar och räntor	— 93,4
Planenliga avskrivningar	— 203,0
Rörelseresultat efter planenliga avskrivningar	— 296,4
Reservering för kundfordringsrisker	— 832,0
Rörelseresultat före finansiella intäkter och kostnader	—1 128,4
<i>Finansiella intäkter och kostnader</i>	
Ränteintäkter	+ 611,7
Räntekostnader	— 705,9
Kursdifferenser, netto	— 855,3
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	—2 077,9
<i>Extraordinära intäkter och kostnader</i>	
Statlig värdegaranti	+ 400,0
Övriga intäkter	+ 10,9
Övriga kostnader	— 196,7
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	—1 863,7
<i>Bokslutsdispositioner</i>	
Upplösning av lagerreserv	+ 62,8
Övrigt	+ 7,6
Resultat före skatt	—1 793,3
Skatt	— 3,9
Periodens resultat	—1 797,2
Förlusttäckning avseende Eriksberg	+ 40,4
Periodens resultat efter förlusttäckning	—1 756,8

SVENSKA VARVKONCERNEN

Preliminär balansräkning 1977-12-31 (milj. kr.)

Tillgångar	1977-01-01	1977-12-31
<i>Omsättningstillgångar</i>		
Likvida medel	2 485,1	1 489,9
Växelfordringar	892,7	580,5
Kundfordringar	450,1	485,0
Övriga fordringar	872,4	992,5
Förskott till leverantörer	164,8	112,1
Material	338,7	293,1
Produkter i arbete	2 976,9	3 216,7
Förlustrerervering för produkter i arbete	—398,2	—743,3
Statlig värdegaranti	—	357,2
Summa omsättningstillgångar	7 782,5	6 783,7
Sveriges Riksbank, spärkonto	6,6	0,5
<i>Anläggningstillgångar</i>		
Långfristiga fordringar samt aktier och andelar		
Växelfordringar	3 703,2	4 037,1
Övriga fordringar	137,0	60,9
Förskott till leverantörer	23,4	7,8
Aktier och andelar	13,2	3,5
Goodwill	12,7	5,3
Patent och aktiverade utvecklingskostnader	4,5	0,8
Summa långfristiga fordringar, aktier och andelar	3 894,0	4 115,4
Statlig värdegaranti	—	15,3
<i>Anläggningar</i>		
Ofullbordade anläggningar	444,5	28,2
Maskiner och inventarier	676,6	928,2
Skepp	85,9	443,1
Byggnader och tomter med markanläggningar	1 069,2	1 209,0
Summa anläggningar	2 276,2	2 608,5
Summa anläggningstillgångar	6 170,2	6 739,2
Summa tillgångar	13 959,3	13 523,4

Skulder och eget kapital	1977-01-01	1977-12-31
<i>Kortfristiga skulder</i>		
Växelskulder	55,1	94,2
Leverantörsskulder	491,7	477,5
Diverse lån	1 438,7	2 046,3
Övriga skulder	965,9	1 536,1
Återköpsgarantiåtagande		49,0
Avgår statlig värdegaranti		—27,5
Reservering för valutarisker	386,7 ¹	—
Förskott från kunder	2 121,5	1 150,3
Skatteskulder	10,1	8,3
Summa kortfristiga skulder	5 469,7	5 334,1
Avsatt för förlustrisker och borgensåtaganden	—	204,1

Långfristiga skulder

Växelskulder	30,9	11,5
Diverse lån	5 441,6	6 880,1
Obligationslån	708,0	686,8
Övriga skulder	112,9	185,0
Avsatt till pensioner	358,4	494,2
Stiftelser	77,2	1,5
Förskott från kunder	134,4	—

Summa långfristiga skulder	6 863,4	8 259,1
----------------------------	---------	---------

Beskattat värdegränskonto	101,7	41,2
---------------------------	-------	------

Minoritetsintresse	0,2	0,3
--------------------	-----	-----

*Eget kapital***Bundet eget kapital**

Aktiekapital	600,0	600,0
Bundna fonder	300,0	300,0
Koncernreserv	189,3	106,4
För särskilt ändamål avsatta medel	435,0	435,0

Fritt eget kapital

Årets resultat	—	—1 756,8
----------------	---	----------

Summa eget kapital	1 524,3	—315,4
--------------------	---------	--------

Summa skulder och eget kapital	13 959,3	13 523,4
--------------------------------	----------	----------

¹ I utgående balansräkningen fördelad på berörda balansposter.

KOCKUMS VARV (SHIPYARD) AB**Preliminär resultatuppsättning 1977 (milj. kr.)**

Fakturerad försäljning		1 335,3	
Material, löner m. m.		1 141,1	
Forsknings- och utvecklings- kostnader	—11,8		
Avgår: Erhållna bidrag	<u>2,9</u>	<u>—8,9</u>	
<i>Rörelseresultat före avskrivning enligt plan</i>			185,3
Avskrivning enligt plan			<u>—50,4</u>
<i>Rörelseresultat</i>			134,9
Finansiellt resultat			
Utdelning på aktier		—	
Intäktsräntor			
Koncernbolag	68,1		
Övriga	<u>129,1</u>	197,2	
Kostnadsräntor			
Möderbolag	— 71,3		
Övriga koncernbolag	— 0,3		
Övriga	<u>—188,6</u>	<u>—260,2</u>	
Avskrivning kapitalrabatt		<u>— 1,3</u>	64,3
<i>Resultat före bokslutsdispositioner</i>			70,6
Bokslutsdispositioner			
Förändring av lagerreserv		85,4	
Överavskrivning		—17,0	
Inspråktagande av arbets- miljöfond		2,7	
Koncernbidrag		<u>—138,2</u>	<u>—67,1</u>
<i>Resultat före skatt</i>			3,5
Skatt			<u>—3,5</u>
<i>Arets nettoresultat</i>			0

KOCKUMS VARV (SHIPYARD) AB**Preliminär uppställning över tillgångar 1977-12-31 (milj. kr.)****Tillgångar***Omsättningstillgångar*

Kassa- och banktillgodohavanden		34,7	
Kundfordringar			
Växelfordringar			
Koncernbolag	253,9		
Övriga	1 474,6		
Reversfordringar			
Koncernbolag	323,6		
Övriga	716,6		
Övriga fordringar	66,6	2 835,3	
Fordringar koncernbolag		153,4	
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		8,9	
Andra fordringar			
Reversfordringar	4,9		
Övriga fordringar	11,8	16,7	
Varulager		610,5	
Förskott till leverantörer		13,3	3 672,8

Spärrkonton hos Riksbanken

Investeringsfond	5,2		
Arbetsmiljöfond	—		5,2

Anläggningstillgångar

Kapitalrabatt		6,4	
Aktier		0,1	
Förskott till leverantörer		—	
Pågående anläggningsarbeten		4,5	
Maskiner och inventarier		291,2	
Byggnader		451,7	
Mark och övrig fast egendom		147,8	901,7
			4 579,7

Skulder och eget kapital*Kortfristiga skulder*

Växelskulder		41,2	
Skulder till koncernbolag			
Moderbolag	433,0		
Övriga koncernbolag	—	433,0	
Leverantörsskulder		129,5	
Skatteskuld		1,0	
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		181,9	
Övriga kortfristiga skulder		1 030,0	
Förskott från kunder			
Koncernbolag			
Övriga	416,1	416,1	2 232,7

<i>Långfristiga skulder</i>			
Växelskulder		25,0	
<i>Reverslån</i>			
Moderbolag	211,0		
Övriga	<u>1 476,0</u>	1 687,0	
Förskott från kunder		72,5	
<i>Avsatt till pensioner</i>			
PRI-pensioner	94,9		
Övriga pensioner	<u>26,4</u>	<u>121,3</u>	1 905,8
<i>Obeskattade reserver</i>			
Lagerreserv		112,0	
Akkumulerad överavskrivning		197,9	
Investeringsfond för rörelse		11,3	
Arbetsmiljöfond		<u>—</u>	321,2
<i>Eget kapital</i>			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital 1 000 000 à			
nom 100 kr	100,0		
Reservfond	<u>20,0</u>	120,0	
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserad vinst	—		
Årets nettoresultat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>120,0</u>
<i>Ansvarsförbindelser</i>			
<i>Borgenförbindelser</i>			
Moderbolag	688,0		
Övriga	<u>134,4</u>	822,4	
Andra ansvarsförbindelser		<u>19,0</u>	
			841,4
<i>Ställda panter</i>			
Banktillgodohavanden	—		
Accepterade växlar	1 714,1		
Reversfordringar	1 040,2		
Fastighetsinteckningar	494,5		
Företagsinteckningar	<u>190,0</u>		
			3 438,8

KOCKUMS REDERIRÖRELSE**Preliminär resultatuppställning 1977 (milj. kr.)**

Fakturerad försäljning	26,8
Material, löner m. m.	—38,7
<i>Rörelseresultat före avskrivning enligt plan</i>	—11,9
Avskrivning enligt plan	—43,3
<i>Rörelseresultat</i>	—55,2
Finansiellt resultat	
Intäktsräntor	
Koncernbolag	1,4
Övriga	—
Kostnadsräntor	
Koncernbolag	—62,1
Övriga	— 1,2
<i>Resultat före extraordinära poster och bokslutsdispositioner</i>	—117,1
Extraordinärt resultat	— 1,4
<i>Resultat efter extraordinära poster</i>	—118,5
Bokslutsdispositioner	
Förändring av ackumulerad överavskrivning	+ 1,2
Övriga dispositioner	— 0,4
Koncernbidrag	+117,9
<i>Resultat före skatt</i>	0,2
Skatt	—0,1
<i>Årets nettoresultat</i>	0,1

KOCKUMS REDERIRÖRELSE**Preliminär uppställning över tillgångar och skulder 1977-12-31 (milj. kr.)****Tillgångar**

<i>Omsättningstillgångar</i>	
Kassa- och banktillgodohavanden	5,1
Fordringar på koncernbolag	25,3
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	4,1
Andra fordringar	5,3
Varulager	6,1
Omsättningstillgångar, totalt	45,9
<i>Anläggningstillgångar</i>	
Fartyg	753,4
Balansomslutning	799,3

Skulder och eget kapital

<i>Kortfristiga skulder</i>	
Växelskulder, koncernbolag	38,1
Skulder till koncernbolag	20,3
Skatteskulder	0,1
Förutbetalda intäkter och upplupna kostnader	2,1
Övriga kortfristiga skulder	9,3
Kortfristiga skulder, totalt	69,9
<i>Långfristiga skulder</i>	
Växelskulder, koncernbolag	207,3
Skulder till koncernbolag	
Moderbolag	0,1
Övriga koncernbolag	450,7
Reverslån	6,8
Andra långfristiga skulder	5,6
Långfristiga skulder, totalt	670,5
<i>Obeskattade reserver</i>	
Akkumulerad överavskrivning	54,1
Övriga obeskattade reserver	1,5
Obeskattade reserver, totalt	55,6
<i>Eget kapital</i>	
Bundet eget kapital	
Aktiekapital	1,7
Reservfond	0,3
Fritt eget kapital	
Balanserat resultat	1,2
Årets nettoresultat	0,1
Eget kapital, totalt	3,3
Balansomslutning	799,3

Bilaga 2: 5

Kockumskoncernen 5 år i sammandrag

	1977 ¹	1976	1975	1974	1973
Bruttoinvesteringar i anläggningar och fartyg (inkl. ofullbordade anläggningar) (milj. kr.)	404,7	221,3	371,0	320,7	246,4
Medeltal anställda	7 959	8 272	8 473	7 781	7 182
Kostnader för löner inkl. sociala avgifter (milj. kr.)	681,4	657,8	593,0	474,9	377,9
Räntabilitet före skatt på					
— genomsnittligt tot. kapital	4,7 %	6,1 %	7,2 %	13,5 %	11,1 %
— genomsnittligt justerat eget kapital	—	4,2 %	13,0 %	47,6 %	48,9 %
Rörelseintäkter (milj. kr.)	2 015,7	2 001,8	1 572,1	1 664,6	1 232,2
Rörelseresultat (milj. kr.)	94,2	134,6	144,8	231,2	157,5
Finansiellt resultat (milj. kr.)	—164,6	—114,1	—57,6	—18,3	—6,8
Extraordinärt resultat (milj. kr.)	—0,7	1,4	5,0	34,8	0,7
Resultat efter extraordinära poster	—61,8	30,9	92,2	247,7	151,4
— i % av rörelseintäkter	— 3,1	1,5	5,9	15,4	12,3
Årets nettoresultat	6,9	10,3	15,2	31,0	19,9
Föreslagen utdelning					
— per aktie	—	3,0	3,0	3,0	2,5
— totalt (milj. kr.)	—	9,0	9,0	9,0	7,5

¹ Preliminära uppgifter.

Kockumskoncernen 5 år i sammandrag (milj. kr.)

	1977 ¹	1976	1975	1974	1973
Tillgångar					
Likvida medel	56,9	205,7	174,1	222,8	438,3
Kundfordringar	2 521,0	1 939,2	1 713,0	1 564,4	1 418,0
Andra fordringar	132,9	98,2	86,3	107,2	171,4
Lager	1 087,7	1 144,6	1 212,8	715,9	541,8
Omsättningstillgångar	3 798,5	3 387,7	3 186,2	2 610,3	2 569,5
Maskiner och inventarier	351,9	361,5	353,3	229,7	136,6
Fastigheter och pågående anläggningsarbeten	717,1	732,8	709,8	640,6	449,1
Övriga anläggningstillgångar	778,5	486,3	326,1	203,0	84,3
Anläggningstillgångar	1 847,5	1 580,6	1 389,2	1 073,3	670,0
Balansomslutning	5 646,0	4 968,3	4 575,4	3 683,6	3 239,5
Skulder och eget kapital					
Leverantörsskulder	189,0	195,2	202,6	229,0	212,5
Övriga kortfristiga skulder	2 171,4	1 626,4	1 719,3	1 012,8	1 018,9
Kortfristiga skulder	2 360,4	1 821,6	1 921,9	1 241,8	1 231,4
Revers-, förlags- och obligationslån	2 376,5	2 143,6	1 319,4	968,2	843,2
Övriga långfristiga lån	107,6	141,9	454,1	683,1	742,9
Avsatt till pensioner	170,8	148,8	133,2	116,7	104,2
Långfristiga skulder	2 654,9	2 434,3	1 906,7	1 768,0	1 690,3
Obeskattade reserver	415,5	497,0	502,6	438,4	162,7
Aktiekapital	150,0	150,0	150,0	150,0	100,0
Bundna reserver	32,2	27,8	30,3	25,9	23,4
Fria reserver	33,0	37,6	63,9	59,5	31,7
Eget kapital	215,2	215,4	244,2	235,4	155,1
Balansomslutning	5 646,0	4 968,3	4 575,4	3 683,6	3 239,5

¹ Preliminära uppgifter.